

АНОТАЦІЯ

Денисюк А. В. Політичний діалог як чинник консолідації українського суспільства. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія (Галузь знань 05 — Соціальні та поведінкові науки). — Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2023.

Дисертаційна робота присвячена комплексному теоретико-прикладному дослідженню політичного діалогу як на рівні політологічної рефлексії, так і в межах найбільш актуального для нього проблемного поля і завдань консолідації українського суспільства. Вибір теми зумовлений новою суспільно-політичною потребою у ефективному політичному діалозі, що викликано необхідністю демократизації суспільства, у побудові взаємодії на основі довіри і спільних цінностей між суб'єктами політики, владної елітою і громадянським суспільством в умовах широкомасштабного воєнного конфлікту між Російською Федерацією і Україною. Доведено, що розвиток інформаційно-комунікативних технологій сприяв появі нових діалогових форм. Проаналізовано їх переваги та ризики в політичному просторі. Вивчення феномену політичного діалогу дозволило поглибити знання про закономірності політичного вибору, формування національної ідентичності, побудову цивілізованої комунікації на різних рівнях взаємодії та оцінити ефективність діяльності суб'єктів політики. Тому діалог досліджено як механізм, чинник і процес у площині політичної комунікації.

Проаналізовано феномен політичного діалогу як засобу єднання суспільства, як соціально-політична категорія й чинник політичної взаємодії, його ціннісна основа та механізм формування, а також запропоновані шляхи оптимізації діалогічної взаємодії в українському суспільстві. Визначено, що проблема дослідження ролі діалогу належить сьогодні до низки пріоритетних

як у вітчизняній, так і в зарубіжній соціогуманітарній науці, що підтверджується науковими розробками у галузі філософії, культурології, лінгвістики, соціології, психології, а також політології.

У дослідженні застосовано міждисциплінарний та політологічний комплекс методологічних підходів, методів і принципів пізнання, які всебічно розкривають змістове наповнення, практичну цінність, актуальність вивчення політичного діалогу, забезпечують єдність соціально-філософського, гносеологічного, політологічного аналізу цього феномену та виявлення його взаємозв'язку і взаємозалежності з політичною культурою українського суспільства. Це дозволило проаналізувати політичний діалог з урахуванням національного менталітету, базових архетипів та психологічних особливостей учасників взаємодії в контексті формування політичного ідентичності українських громадян.

Обґрунтовано феномен політичного діалогу як певної універсалії політичної культури суспільства, що являє собою цілісну структуру, у якій символічно і нерозчленовано згорнуті, з одного боку, ситуативні смисли комунікативної взаємодії, а з іншого, сенси і диспозиції світолюдської цілісності, що дозволило його розуміти не лише як певний комунікативний режим у царині політики, а більш глибоко — як імператив розв'язання нагальних політичних проблем у суспільстві й у міждержавних взаємодіях.

Розглянуто особливості формування політичного діалогу в рамках основних положень політичної науки, розширено межі дослідження процесу його формування та класифікації, проведено теоретико-методологічний аналіз діалогових форм політичної консолідації. Доведено, що політичний діалог є не лише одним з її феноменів, але й одним з ідеально-сміслових принципів, тому він повинен бути предметом тривалої теоретичної реконструкції.

Визначено, що політичний діалог є певною ідеальною моделлю раціонального регулювання суперечностей у царині політики, в умовах соціальних змін, політичних конфліктів і криз. Він представляє собою

конфігурацію взаємодії, переговорний процес і партнерство, що будуються на принципах дискурсивної рівноправності та прагнення досягти взаємовигідного результату. Показано, що політичний діалог слід розуміти як певну технологію не лише узгодження інтересів між суб'єктами, але і як метод політичної комунікації

Акцентується увага на побудові діалогу між владою і громадянським суспільством, оскільки цей вид діалогу виступає чинником демократизації суспільства, що впливає на консолідацію суспільства і репутацію держави на міжнародній арені.

Визначено кореляцію і досліджено діалектичний взаємозв'язок політичного діалогу із рівнем політичної культури і свідомості як політичної еліти, так і громадян, національним характером і усталеними традиціями. Виокремлено головні ознаки політичного діалогу та показано його роль як чинника консолідації суспільства, що спрямований на оптимальне узгодження інтересів різних соціальних груп, розв'язання конфліктів.

Сформульовано головні функції політичного діалогу: комунікативна; консолідуюча; когнітивна; регулятивна; контролююча; емотивна; прогностична; інформаційна; конативна; креативна тощо.

Акцентовано увагу на важливості врахування впливу національної ідентичності на процес формування політичного діалогу. Такий підхід дозволив зосередити увагу на розробленні, в першу чергу, саме стратегічного планування і управління, що встановлює загальні цілі та способи поведінки суб'єктів політики, які розробляють і приймають важливі політичні рішення та програми.

Проаналізовано ціннісні орієнтації та різноманітні форми поведінки, характерні для представників субкультурних утворень, що проявляються у ставленні до влади та держави в цілому. Стверджується, що чим вище рівень політичної свідомості, тим більш консолідованим є суспільство, тим більш конструктивним є самий політичний діалог.

Охарактеризовано політичні субкультури екстериторіального характеру (національно-демократична, національно-радикальна, українських росіян та інерційна комуно-більшовицька) та регіональні національні ідентичності в Україні. Показано що з урахуванням їх характерних рис, РФ вдається до підбору і застосування маніпулятивних політичних технологій з метою створення конфліктів в українському суспільстві.

Очевидною є кореляція актуальних цінностей з політичним вибором, наявною суспільно-політичною ситуацією та ставленням громадян до зовнішньополітичної стратегії держави. Нині більшість українців підтримують курс держави на євроатлантичну інтеграцію, демократизацію та побудову прозорих відносин із владними структурами, що додатково згуртовує українців.

Встановлено, що зовнішня загроза (російсько-українська війна) стала чинником активізації волонтерського руху, що сприяв зростанню довіри населення до громадських організацій, усвідомленню солідарності та зміцненню національної ідентичності українців. Акцентовано увагу на наслідках від певної небезпечної конкуренції між українською та російською ідентичностями на теренах України.

Підкреслено важливість розвитку політичного діалогу з українцями, які проживають на тимчасово окупованих територіях, з метою консолідації суспільства і розвитку національної ідентичності. Запропоновано механізми консолідації різних соціальних груп та залучення їх до участі у процесах державотворення України, спільного протистояння агресору, зокрема, за допомогою спеціально створених онлайн-платформ, каналів у соціальних мережах тощо.

Показано, що політичний діалог в українському суспільстві опосередкований як конструктивними, так і деструктивними детермінантами. До конструктивних чинників віднесено: розвиток політичної культури свідомості громадян; актуальні суспільно-політичні цінності; активізацію діяльності громадських організацій і рухів; обмін політичним досвідом з

громадянами інших держав світу в умовах глобалізаційних процесів; впровадження інформаційно-комунікативних технологій та інструментів електронної демократії у політичній сфері.

З'ясовано деструктивні (суб'єктивні і об'єктивні) детермінанти побудови політичного діалогу, що зумовлені реальними суспільно-політичними процесами; проблемами у політичній комунікації; недовірою у суспільстві; різноманітними політичними кризами — урядовою, парламентською, конституційною, зовнішньополітичною, загально-національною тощо.

Розглянуто наслідки впливу описаних детермінант, які у практичній площині здатні стимулювати позитивні зміни у політичній комунікації між владою і громадянами та знову виводити на політичний діалог за новими правилами, оновленим законодавством, реформуванням органів влади тощо.

Виокремлено стадії консолідації суспільства, в залежності від розвитку політичної культури і свідомості та процесів у політичній системі суспільства: консолідація-адаптація, консолідація-ідентифікація, консолідація-трансформація.

Систематизовано суб'єктивні (політична культура, цінності, професіоналізм, особистісні характеристики та рівень інтелекту учасників діалогу, від якого залежить сприйняття політичних маніпуляцій;) та об'єктивні (політичний режим; міра консолідації суспільства; рівень соціально-економічного розвитку держави; політична культура та свідомість суспільства; соціокультурні умови життєдіяльності громадян; рівень політичної конфліктогенності у суспільстві; етнокультурні особливості) підвалини формування політичного діалогу.

Визначено його політико-культурний, технологічний, економічний і психологічний компоненти, що детермінують особливості побудови діалогу з метою консолідації суспільства.

Обґрунтовано підходи до класифікації політичного діалогу на основі його особливостей, масштабів реалізації, реальної політичної ситуації та

учасниками політико-комунікативної взаємодії. Виокремлено види політичного діалогу на таких засадах: рівнях формування (між міжнародними організаціями, між державами, між політичними інституціями, громадянином і певною інституцією тощо); поінформованості учасників (з повною і неповною інформованістю); ефективності (демократичний і «фасадний») тощо.

Доведено, що на ефективність проведення політичного діалогу впливає характер демократії, функціонування системи «держава–громадянське суспільство» тому, що активна громадськість здатна сформулювати запит і орієнтації на використання у суспільстві діалогових форм політичної участі.

У структурі політичного діалогу виявлено системотворчі характеристики розуміння його природи: від процесу обміну інформацією, — до його усвідомлення як складної творчої взаємодії суб'єктів, які мають різні типи мислення, інтелекту, системи цінностей, ідейні позиції, соціальні установки й очікування, цілі, стратегії та володіють особливими методами.

Підкреслено, що зміст та результат політичного діалогу залежать не лише від учасників цього процесу, але й від певного політичного режиму та використаних політико-комунікативних технологій. Стверджується, що політичний діалог передбачає поширення в суспільстві принципів толерантності та консенсусу. Розглянуто цей феномен як ґрунт для майбутніх переговорів між сторонами політичного конфлікту, як основа комунікативного майданчику, коли розв'язання суперечки можна відкласти у часі, але продемонструвати волю до переговорів. Показано, що політичний діалог може виступати фундаментом для спільних дій із метою забезпечення безпеки, політичної та соціально-економічної стабільності держави.

Проаналізовано своєрідні форми політичного діалогу, які виникли під впливом нових інформаційно-комунікативних технологій та демократизації відносин. Розкрито потенціал громадської дипломатії, громадського лобювання та електронної демократії як форм політичного діалогу між

правлячою елітою і громадянами, які містять значний потенціал для розвитку довіри між правлячою елітою і громадянами. Показано, що наявність механізму регулювання лобізму дає громадськості можливість отримувати реальну інформацію про діяльність суб'єктів політики, які приймають важливі політичні рішення або чинять конкретні дії.

З'ясовано, що електронна демократія сприяє налагодженню ефективного політичного діалогу між правлячою елітою і громадськістю через наявність таких атрибутів як свобода і якість інформації; реординація владних повноважень через перерозподіл повноважень між державою та громадянами; координація та гармонізація приватних і публічних інтересів шляхом узгодження позицій і спільне прийняття важливих рішень; інформаційна правова забезпеченість через ЗМІ; е-участь і особлива система ідентифікації; загальна доступність механізмів е-демократії; інформаційна безпека. Разом з тим, систематизовано ризики, що можуть виникнути в процесі реалізації описаних форм політичного діалогу.

Акцентовано увагу на тому, що в умовах воєнного конфлікту між Російською Федерацією і Україною значне місце займає інформаційно-психологічне протиборство. Систематизовано головні компоненти інформаційної війни, які представляється необхідним враховувати для розробки системи протидії (мінімізації) впливу на масову свідомість українців: цілі; опис сутності політичного конфлікту; історичний аспект виникнення війни; особливості учасників війни; міра участі у війні певних політичних акторів; методи та прийоми інформаційно-психологічного впливу; інструменти тощо.

Виявлено, принципові відмінності у базових ціннісно-світоглядних орієнтаціях та національному характері між українцями і росіянами, які стали конфліктогенним чинником як на рівні міжособистісної, міжгрупової так і міждержавної взаємодії.

Проаналізовано роль засобів масової інформації та засобів масової комунікації, які часто використовують маніпулятивні технології і тому

виступають деструктивними чинниками у формуванні діалогу. Здійснено моніторинг новин російських державних ЗМІ та російських сайтів, які поширюють дезінформацію про Україну, та з'ясовано причини використання таких прийомів.

Змодельовано теоретично можливі сценарії майбутнього політичного діалогу між Україною і Російською Федерацією за конкретних нових умов. Акцентовано увагу на виконанні вимог України щодо звільнення окупованих території, усуненні різних наслідків війни, відновленні та компенсації за зруйновані об'єкти інфраструктури, знешкодження відходів війни Російською Федерацією.

Сформульовано припущення щодо підвалин майбутнього діалогу з Російською Федерацією, в основі якого лежать зміни у внутрішній політиці держави, процеси демократизації відносин та розвиток політичної культури свідомості росіян. Підкреслено, що майбутній політичний діалог між Україною і Російською Федерацією ускладнюється значними втратами людського капіталу Україною, що закарбувалось в історичній пам'яті українців та всього цивілізованого світу. Запропоновано сценарії майбутнього політичного діалогу, які не вичерпують всі варіанти міждержавної взаємодії, але звертають увагу на роль політичної культури як вагомого компонента кожної моделі.

У висновки дисертації представлено основні результати дослідження та їх теоретико-практичне значення. Сформульовано напрями для подальших політологічних досліджень цієї проблеми. Зокрема, потребують дослідження розробка методів і технологій, спрямованих на консолідацію українського суспільства в умовах продовження російсько-української війни.

Зазначено, що теоретико-практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування у діяльності органів державної влади, в інформаційно-аналітичній сфері – для розширення знань про діалогові форми у просторі політики, у навчально-освітньому процесі, науково-дослідних інститутах та центрах у процесі формування засад державної стратегії у сфері

політики, культури, національної безпеки. Вони можуть бути використані при підготовці нормативних і спеціальних курсів, що присвячені проблемам політології, конфліктології, політичної комунікації, міжнародних відносин, зовнішньої політики України, новітньої історії тощо.

Ключові слова: політичний діалог, політична консолідація, національна ідентичність, політична культура, політичні технології, інформаційний простір, дипломатія, лобізм, електронна демократія, політичні режими, політичний конфлікт, громадянське суспільство, демократія, політичне управління, вибори.

ABSTRACT

Denysiuk A. V. Political Dialogue as a Factor of Consolidation of Ukrainian Society.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 052 - Political Science (Field of Knowledge 05 — Social and Behavioral Sciences). — Kharkiv National University named after V. N. Karazin of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2023.

The dissertation is devoted to a comprehensive theoretical and applied study of political dialogue both at the level of political science reflection and within the framework of the most relevant problem field and the tasks of consolidating Ukrainian society. The choice of the topic is determined by the new socio-political need for effective political dialogue, which is caused by the need to democratize society, to build interaction based on trust and common values between political actors, the ruling elite and civil society in the context of a largescale military conflict between the Russian Federation and Ukraine. It is proved that the development of information and communication technologies has contributed to the emergence of new forms of dialogue. Their advantages and risks in the political space are analyzed. The study of the phenomenon of political dialogue allowed to deepen knowledge about the patterns of political choice, the formation of national

identity, the construction of civilized communication at different levels of interaction and to assess the effectiveness of political actors. Therefore, the dialogue is investigated as a mechanism, factor and process in the field of political communication.

The thesis analyses the phenomenon of political dialogue as a means of uniting society, as a socio-political category and a factor of political interaction, its value basis and mechanism of formation, and also suggests ways to optimise dialogue interaction in Ukrainian society. It is determined that the problem of studying the role of dialogue is one of the priorities in both domestic and foreign socio-humanitarian science today, which is confirmed by scientific developments in the field of philosophy, cultural studies, linguistics, sociology, psychology and political science.

The study applies an interdisciplinary and political science set of methodological approaches, methods and principles of knowledge that comprehensively reveal the content, practical value, relevance of the study of political dialogue, ensure the unity of socio-philosophical, epistemological, political science analysis of this phenomenon and identify its interconnection and interdependence with the political culture of Ukrainian society. This made it possible to analyse the political dialogue taking into account the national mentality, basic archetypes and psychological characteristics of the participants in the interaction in the context of the formation of the political identity of Ukrainian citizens.

The author substantiates the phenomenon of political dialogue as a certain universal of the political culture of society, which is an integral structure in which, on the one hand, the situational meanings of communicative interaction are symbolically and indivisibly rolled up, and on the other hand, the meanings and dispositions of the world's integrity, which allowed it to be understood not only as a certain communicative regime in the field of politics, but more deeply as an imperative to solve urgent political problems in society and in interstate relations.

The work considers the peculiarities of the formation of political dialogue within the framework of the basic concepts of political science, expands the scope of the study of the process of its formation and classification, and conducts a theoretical and methodological analysis of dialogue forms of political consolidation. It is proved that political dialogue is not only one of its phenomena, but also one of the ideal-semantic principles, so it should be the subject of a long-term theoretical reconstruction.

It is determined that political dialogue is a certain ideal model of rational regulation of contradictions in the field of politics, in the context of social change, political conflicts and crises. It is a configuration of interaction, negotiation and partnership based on the principles of discursive equality and the desire to achieve a mutually beneficial result. It is shown that political dialogue should be understood as a certain technology not only for reconciling interests between actors, but also as a method of political communication.

The author focuses on building a dialogue between the government and civil society, since this type of dialogue is a factor in the democratisation of society, which affects the consolidation of society and the reputation of the state in the international arena.

The correlation and dialectical relationship of political dialogue and the level of political culture and consciousness of both the political elite and citizens, national character and established traditions are determined and studied. The main features of political dialogue are highlighted and its role as a factor of society consolidation aimed at optimal coordination of interests of different social groups and conflict resolution are shown.

The main functions of political dialogue are formulated: communicative, consolidating, cognitive, regulatory, controlling, emotional, prognostic, informational, conative; creative, etc.

The importance of taking into account the influence of national identity on the process of forming a political dialogue is emphasized. This approach allowed us to focus on the development, first of all, of strategic planning and management,

which establishes the general goals and ways of behaviour of political actors who develop and adopt important political decisions and programmes.

The thesis analyses the value orientations and various forms of behaviour typical of representatives of subcultural formations, which are manifested in their attitude to the government and the state as a whole. It is argued that the higher the level of political consciousness, the more consolidated the society is, and the more constructive the political dialogue is.

The author describes political subcultures of extraterritorial nature (national-democratic, national-radical, Ukrainian Russians and inertial communist-bolshevik) and regional national identities in Ukraine. It is shown that, taking into account their characteristics, the Russian Federation resorts to the selection and use of manipulative political technologies in order to create conflicts in Ukrainian society.

The correlation of current values with political choices, the current socio-political situation and the attitude of citizens to the state's foreign policy strategy is obvious. Today, the majority of Ukrainians support the state's course towards Euro-Atlantic integration, democratisation and building transparent relations with the authorities, which rallies Ukrainians even more.

It has been stated that the external threat (the Russian-Ukrainian war) has become a factor in the intensification of the volunteer movement, which has contributed to the growth of public confidence in NGOs, awareness of solidarity and strengthening of the national identity of Ukrainians. The consequences of a certain dangerous competition between Ukrainian and Russian identities on the territory of Ukraine are illucidated.

The importance of developing a political dialogue with Ukrainians living on the temporarily occupied territories in order to consolidate society and develop national identity is emphasised. The author suggests mechanisms for consolidating different social groups and involving them in the processes of state-building in Ukraine and jointly confronting the aggressor, in particular, through specially created online platforms, social media channels, etc.

It is shown that political dialogue in Ukrainian society is mediated by both constructive and destructive determinants. The constructive factors include: the development of political culture of citizens'; consciousness; current socio-political values; intensification of the activities of public organisations and movements; exchange of political experience with citizens of other countries in the context of globalisation processes; introduction of information and communication technologies and e-democracy tools in the political sphere.

The author identifies the destructive (subjective and objective) determinants of building a political dialogue, which are caused by real socio-political processes; problems in political communication; distrust in society; various political crises — governmental, parliamentary, constitutional, foreign policy, national, etc.

The author considers the consequences of the impact of the described determinants, which in practical terms can stimulate positive changes in political communication between the authorities and citizens and re-enter the political dialogue according to the new rules, updated legislation, reform of government bodies, etc.

The stages of consolidation of society, depending on the development of political culture, consciousness and processes in the political system of society, are identified: consolidation-adaptation, consolidation-identification, consolidation-transformation.

The author systematises the subjective (political culture, values, professionalism, personal characteristics and level of intelligence of dialogue participants, which determines the perception of political manipulations;) and objective (political regime; degree of consolidation of society; level of socio-economic development of the state; political culture and consciousness of society; socio-cultural conditions of citizens'; lives and activities; level of political conflictogenicity in society; ethno-cultural features) foundations of political dialogue formation.

The political, cultural, technological, economic and psychological components which determine the peculiarities of building a dialogue with the aim of consolidating society are defined in the dissertation.

Approaches to the classification of political dialogue are substantiated on the basis of its features, the scale of implementation, the actual political situation and the participants in political and communicative interaction. The types of political dialogue are distinguished on the following grounds: levels of formation (between international organisations, between states, between political institutions, between a citizen and a particular institution, etc.); information of participants (with complete and incomplete information); effectiveness (democratic and «facade»), etc.

It is proved that the efficiency of political dialogue is influenced by the nature of democracy and the functioning of the state-civil society system, since active public is able to form a demand and orientation for the use of dialogue forms of political participation in society.

The structure of political dialogue reveals the systemic characteristics of understanding its nature: from the process of information exchange to its awareness as a complex creative interaction of subjects with different types of thinking, intelligence, value systems, ideological positions, social attitudes and expectations, goals, strategies and special methods.

It is emphasised that the content and outcome of political dialogue depend not only on the participants in this process, but also on a particular political regime and the political and communication technologies used. It is stated that political dialogue involves the spread of the principles of tolerance and consensus in society. The author considers this phenomenon as a basis for future negotiations between the parties of a political conflict, as the basis of a communication platform where the resolution of a dispute can be postponed in time, but the will to negotiate can be demonstrated. It is shown that political dialogue can serve as a basis for joint actions to ensure the security, political and socio-economic stability of the state.

The author analyses the peculiar forms of political dialogue that have emerged under the influence of new information and communication technologies and democratisation of relations. The potential of public diplomacy, public lobbying and e-democracy as forms of political dialogue between the ruling elite and citizens, which have significant potential for developing trust between the ruling elite and citizens, is revealed. It is shown that the existence of a mechanism for regulating lobbying gives the public the opportunity to obtain real information about the activities of political actors who make important political decisions or take specific actions.

It is clarified that e-democracy facilitates the establishment of an effective political dialogue between the ruling elite and the public through the presence of such attributes as freedom and quality of information; re-ordination of power through redistribution of powers between the state and citizens; coordination and harmonisation of private and public interests through coordination of positions and joint decision-making; information and legal support through the media; e-participation and a special identification system; general availability of e-democracy mechanisms; information and communication. At the same time, the risks that may arise in the process of implementing the described forms of political dialogue are systematised.

The author points out that in the context of the military conflict between the Russian Federation and Ukraine, information and psychological confrontation play a significant role. The author systematises the main components of information warfare that should be taken into account in order to develop a system of counteracting (minimising) the impact on the mass consciousness of Ukrainians: goals; description of the essence of the political conflict; historical aspect of the war; characteristics of the war participants; the extent to which certain political actors participate in the war; methods and techniques of information and psychological influence; tools, etc.

The study reveals fundamental differences in the basic value and worldview orientations and national character between Ukrainians and Russians, which have

become a conflictogenic factor at the level of interpersonal, intergroup and interstate interaction.

The author analyses the role of mass media and mass communication outlets that often use manipulative techniques and therefore act as destructive factors in shaping dialogue. The author has monitored the news of Russian state media and Russian websites that spread disinformation about Ukraine and identifies the reasons for the use of such techniques.

Theoretically possible scenarios of future political dialogue between Ukraine and the Russian Federation on radically new conditions are modelled. The author focuses on the fulfilment of Ukraine's demands for the liberation of the occupied territories, elimination of various consequences of the war, restoration and compensation for destroyed infrastructure, and neutralization of war wastes by the Russian Federation.

The author formulates assumptions about the basis of the future dialogue with the Russian Federation, which is to be based on changes in the domestic policy of the state, the processes of democratisation of relations and the development of the political culture of Russians. It is emphasised that the future political dialogue between Ukraine and the Russian Federation is complicated by significant losses of human capital in Ukraine, which is imprinted in the historical memory of Ukrainians and the entire civilized world. The author suggests scenarios for future political dialogue which do not exhaust all options for interstate interaction, but draw attention to the role of political culture as an important component of each model.

The conclusion of the thesis presents the main results of the study and their theoretical and practical significance. Directions for further political science research on this issue are formulated. In particular, the development of methods and technologies aimed at consolidating Ukrainian society in the context of the ongoing Russian-Ukrainian war requires research.

It is noted that the theoretical and practical significance of the results obtained lies in the possibility of their application in the activities of public authorities, in

the information and analytical spheres, i.e. to expand knowledge about dialogue forms in the political space, in the educational process, research institutes and centres in the process of forming the foundations of the state strategy in the field of politics, culture, national security. They can be used in the preparation of normative and special courses on the problems of political science, conflictology, political communication, international relations, foreign policy of Ukraine, modern history, etc.

Keywords: political dialogue, political consolidation, national identity, political culture, political technologies, information space, diplomacy, lobbying, e-democracy, political regimes, political conflict, civil society, democracy, political governance, elections.